

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Našim naročnikom!

Današnji list poslali smo vsim starim naročnikom. Kdor noče na dalje naročnik ostati, naj na zavitek zapiše, „Se ne sprejme“ in brez nove poštne marke na pošti odda. Vredništvo.

Ali se Dolenjci res branijo omike in napredka.

II.

Ako kmet pošlje svojega sina v šole, ga stane to zlasti po srednjih in še po visokih šolah silno veliko. Morebiti 500, 1000, 2000 gold. ali še več. Od teh novcev ne dobiva kmet obresti, kakor od glavnice, ki jo naloži v hranilnici. Tudi mu odpade delavna moč, takrat ko trga sin hlače po šolskih klopéh. Kakošne nasledke ima to za kmečkega očeta? Veselje ima veliko, da je njegov sin postal velik gospod, ali pomaga pa staremu očetu le redkokdaj. Spomni se včasih stare matere ali bratev in sester, katerim morda nakloni kakošno podporo, kolikor mu njegove okoliščine dovolijo. Ali v obče se kmečkemu domu ne po-

vrne kapital, kojega je bilo treba potrošiti, da se je sin popolnoma izučil na srednjih in visokih šolah. Na drugi strani je pa zopet preudariti, da kmečki mladenič dobro potresa očetov dom, če tudi ga oče ni poslal v šolo. Kedar doraste in postane 24—30 let star, terja veliko plačilo za to, da je delal pridno pri hiši; kajti da si ustanovi svoje ognjišče, potrebuje ali terja, kakor je pač očetovo premoženje — različno število stotakov.

Ali naj pošiljajo kmetje obilo otrok v višje učilnice? Na slovenskem Štajera je fara sv. Juri na Ščavnici, ki je jako ponosna na to, da se je v njej rodilo veliko učenjakov, duhovnikov, učiteljev in drugih omikanih ljudi. Poznam pa na Dolenjskem faro, poznam tudi mesto tukaj, ki ne šteje skoro čisto nič omikanih ljudi, ki bi se bili v tej župniji, v tem mestu narodili.

Zdaj pa Vas vprašam: Katero faro bolje čislate? Katero ljudstvo se Vam boljše zdi, ali mar tisto, ki ni dalo svojih sinov nič študirati? Država in cerkev vedno potrebujete veliko uradnikov, duhovnikov, učiteljev. Slovenske pokrajine plačujejo gotovo toliko državnih uradnikov — če še več ne — kolikor jih služi in uživa kruh po Slovenskem. Ti uradniki niso bili vsikdar sloven-

Podlistek.

Dolenjci nekdanj in sedaj.

II.

Sedaj imenujemo Dolenjce od kraja vse prebivalce od Ljubljane navzdol proti južnovzhodni strani, vse ljudstvo, ki biva po političnih okrajih: Novomesto, Krško, Črnomelj, Kočevje, Litija (pod Savo) in Ljubljanska okolica (dolenja stran).

Nekdanj se Dolenjecem niso vsi ti prištevali. Po Valvasorjevi razdelitvi so se pred 200 leti k Dolenjcem šteli le vsi stanovanjci od Ljubljane do Krke, dočim je bila zemlja južno od Krke, in današnji politični okraj kočevski (pa še z Ložem in Cirknico) prideljena k Srednjemu delu Kranjske (Mittelkrain). Bela Krajina bila je torej jedro 3. delu; 4. del Kranjske je bilo Notranjsko, a 5. del pa Istra. Na Dolenjskem je iskati tudi

tako imenovane „slovenske marke“, ki se je v 14. stoletju priklopila k kranjski deželi in ž njo vred k habsburški hiši. Slovenski pokrajini je bila Metlika središče, a se je pričejala povsodi naj brže že južno ob Krki in segala morda tja doli do Karlovca. Slovenska pokrajina je torej obsegala morebiti že veliko Št. Jarnejsko polje, Podgorje pri Novem mestu, Toplice z okolico, fare Balta vas, Šmihel, Kostanjevico, sv. Križ, Čatež, Veliko dolino, vse Gorjance, Belo krajino in morebiti še kakošne kose sedanje hrvatske zemlje.

Ime slovenska marka se je čisto pozabilo; ohranilo se je samo v besedi „markvino“, to je vino ob Krki, ki je že od nekdanj slovelo. Po Dolenjskem so bili naseljeni najbrže tako imenovani panonski Slovenci, ki govoré nekoliko mehkejši jezik od goratanskih (gorenskih, koroških) Slovencev. A duhovniki, ki so prihajali največ z Gorenjskega, prinesli so med ljudstvo kolikor

skega rodu, marveč prišli so z Nemškega in mislili so nemško. V novjšem času se je začelo dajati nekoliko prednosti Slovincem, ker so naši domoljubi, deželni in državni poslanci dokazali vladi, da za službe po Slovenskem imamo dovolj domačinov. A ti domačini so bili morebiti največ Gorenjci, Notranjci, štajerski Slovenci, Primorci. Dolenjci skoro da niso bili v prvi vrsti. Dozdeva se nam, da Dolenjci svojih otrok premalo pošiljajo v višje učilnice, katere imajo na Dolenjskem, namreč novomeški gimnazij, kmetijsko šolo v Grmu, meščansko šolo v Krškem. Glejte, ljubljanski gimnazij je prenapolnen, a gotovo ne od Dolenjcev, *) Kočevci so tudi spravili potrebno število otrok za svoj zavod, kateri je sicer bil še le kočevski patriot Štampfl s svojimi tisočaki dobro podprl. Nasprotno pa novomeški gimnazij še ne šteje preveč dijakov. Prvi razred šteje letos 50 učencev; a od kod so došli? 39 jih je prestopilo iz novomeškega 4. razreda, in vsa ostala dolenska stran jih je dala 11, če ni bilo med njimi, recimo nobenega ponavljavca. Torej le 11 novih učencev je došlo iz dolenskih čvetero- in trirazrednih šol, ki so v Metliki, Črnomlju, Žužemberku, Krškem, Št. Vidu, Smartnem, Mokronogu, Leskovcu, Radečah in drugod. — Ravno tako malo se pohvali nova vinarska in sadjarska šola v Grmu. Vprašajmo vodstvo, koliko se je oglasilo takih učencev, ki bi sami plačevali, in pa koliko je bilo prosilcev za razpisane štipendije. Slišali boste kaj nepovoljen odgovor. Če gremo nadalje vprašat vodstvo meščanske šole s kmetijskim značajem v Krškem, slišali bomo enake pritožbe, da Dolenjci premalo obiskujejo

*) Pač, pač — le pogledajte program in prepričali se bode, da je dokaj dolenskih očetov, ki svoje sinove pošiljajo raje v Ljubljano kakor v Novo Mesto, ker je baje „bolj nobel“.

Vredništvo.

toliko gorenjščine. A tudi na drugi način, s kupčijo so prišli Dolenjci v dotiko z Gorenjci. Nekoliko se je pa tudi s knjigami slovenskimi, ki so bile in so še pisane največ v gorotanski slovenščini, jezik po gorenjsko zvil.

Ob hrovaški meji in spod Gorjanci prišli so Dolenjci v dotiko s Hrvati. Belokranjce imenujejo nekateri tudi Hrvate, a oni so najbrže pristni panonski Slovenci, ki so v izgovoru kaj podobni panonskim Slovincem, bivajočim po murskem polju na Štajerskem. Večkrat so se med Dolenjce vrinili inostranci, zdaj Gorenjci, zdaj Hrvati, pa posamezni Nemci, Kočevarji, Lahi in dr. Še celó posamezni Turki so bili tu ostali. Od tod prihajajo priimki: Gorenjec, Hrovat, Nemec, Kočevar, Lah, Turek. Dolenjci ob Krki zovejo Uskoke Vlahe, Lahe, dočim jim je Lah-Italijan.

Naselitve Hrvatov ali drugih panonskih Slovinccev so menda Poljanci po krškem polju, koder

tudi to šolo, **) in da krški politični okraj nima toliko koristi od šole, kolikor ga ona stane. Pokojni šolski prijatelj (zlasti prijatelj nemških šol) postavil in podaril je brezplačno veliko poslopje, a vzdrževanje poslopja, šole in plačevanje učiteljev zadene okraj, okoli 4000 gld. na leto. Šola ima pa malo učencev, še med temi je skoro polovico Stajercev. Pokojni Hočev var je zapustil 12 ustanov, ki se bodo oddali v prvi vrsti meščanskim učencem s kmetov krškega okraja. Ali verjemite mi, da se bode komaj 12 takih fantov oglasilo, kedar bodo ustanove razpisane. ***)

Iz tega se menda sprevidi, da Dolenjci za šole premalo marajo! Nekoliko jih res izgovarja revščina. Ali dostikrat tudi boljši kmet svojega sicer bistrega sina ne da v šolo, rekoč: Doma naj bo, doma ima dosta dela in dosta živeža; ni treba, da bi „gospod“ postal. Kdor se pa na revščino izgovarja, temu se pa tudi lahko pove, da mu otrok celo zimo tudi domá jé, in pri tem le malo dela, nauči se pa čisto nič ne. Oblečen mora pa tudi doma biti. Naj se ne ugovarja, da mora v mestu dosta boljšo hrano in lepšo obleko imeti. Nekoliko je res, ali s trudom se vse premaga. Sicer so pa tako boljši tisti učenci, ki nimajo v izobilji vsega, od onih, ki imajo vsega zadosta ali še preveč. Ako so šole slabo obiskovane, utegnejo jih gosposke opustiti. Kaj bi Novomeščani rekli, ko bi še gimnazij zgubili? Kaj naj bi dežela počela s praznim Grmom? Kaj naj bi Krčani utaknili v svojo veliko šolo?

**) Ali ni vsaj nekoliko tega krivo, ker je pokojni g. Hočev var v to šolo vpeljal nemški učni jezik? Dokaz zadnje obravnave v deželnem zboru.

Vredništvo.

***) Tega je krivo nemčevanje; čemu bodo šli v šolo, če jezika ne razumejo.

Stavec.

biva nekakošen poseben rod panonskih Slovinccev, in menda tudi v hribskih vaseh Leskovške fare, pa tudi v farah Studenec, sv. Duh, Raka (deloma), Kostanjevica, Sv. Križ, Čatež, Velika dolina. Ljudstvo v teh krajih je imelo hrvatsko nošo še pred 50 leti — seveda je to tudi noša družih panonskih Slovinccev. Priimki zeló kažejo sorodnost do bližnjih bratov Hrvatov. Med koroškimi Poljanci so tudi posamezni priimki „Slovenec“, kar morebiti kaže, da so bili pravi Slovenci med tem ljudstvom le izjema. (?) Na Dolenjskem so sem ter tje vasi, kjer ima večina rodovin isti priimek; so tudi slučajji, da imajo ljudje v vasi enako ime kakor vas sama. To so dokazi, da so stari Slovenci in tudi Dolenjci stanovali v zadrukah, kakor Srbi še dan današnji. Zadruga so bile velike rodovine, broječe po 50 do 100 glav in več, ki so imele skupno vso lastnino, in ki so bile vladane od „starašine“.

Dolenjska voščenka.

(Spisal R. Doléno.)

Leta 1882. spojila se je z občno obrtniško in kmetiško razstavo v Trstu, še posebna sadjarska. Vsled prizadevanja, za avstrijsko sadjarstvo jako jako zasluženega moža, gospoda grofa Henrika Attems-a iz Št. Petra pri Gradcu, se je razstavilo v posebnem oddelku, razno sadje cele Avstro-Ogrske države. Pri tej priliki je bila razstavljena med jabelki tudi dolenjska voščenka. Kdo da jo je razstavil, mi ravno ni znano, to-da pred ko ne, kaki štajerski sadjar iz Sevnice, kajti sicer bi skora ne bilo mogoče, da bi se jej pri isti priliki dalo po strokovnjakih nemško ime „Lichtenwalder Wachsapfel“. Pa naj jo je razstavil že kdor koli, gotovo je, da ni novo njeno nemško ime po vsem pravično. Ker je ta vrsta jabelk, po celem Dolenjskem razširjena, (dasiravno še vedno v dosti dosti premajhni meri) po Štajerskem pa le v najbližji sosedščini Dolenjske, in posebno okolo Sevnice; je vendar neovrgljivo, da se je zaplodila ta vrsta jabelk iz Dolenjskega in ne narobe, iz Štajerske, oziroma iz Sevnice na Dolenjsko. In dosledno temu, ostanimo Dolenjci pri tem, da imenujemo to izvrstno, vrsto jabelk našo „dolenjsko voščenko“, Nemci imenujejo naj jo pa kakor jim drago. No, pa saj na tem ni ravno toliko ležeče, kako da se to jabelko imenuje, in jaz se tudi nisem namenil o njem pisati zaradi golega imena, marveč mi je vse drugo na misli.

Istina je namreč, da kakor je opravičeno ponosen južno tirolski sadjar na tam domačo izborno jabelčno vrsto „rožmarin“ imenovano tako opravičeno se smemo ponášati tudi mi Dolenjci na svojo „voščenko“. Voščenka se sme, da se more zaradi njenega kaj finega okusa, kaj nežnega v ustih raztopljivega in jako sočnega mesa, ne manj pa tudi zaradi njene velikosti, oblike in barve prištevati najfineštem jabelčnim vrstam. In kakor taka, morala bi v gospodarstvu, morala bi v trgovini vse drugačno mesto imeti, kakor ima ga dan danes. Za 16 grošov, torej 80 krajcarjev, kupi se lahko v Novomestu vrhani mernik najlepših voščenk, tako da eno jabelko niti en krajcar ne stane. V Bolcanu na južnem Tirolskem prodaja se pa iz dreves, na katerih sadni trgovci že ob času cvetja jabelka zaarajo; po 2, 3, da tudi po 5 in 6 krajcarjev eno jabelko. In naši vrli Tominci, ali ne prodajajo svojih „mašancgarjev“ po 9 do 12 forintov kvintal v Gorico?

Da, tako jih prodajajo, in vendar se v do-broti mašancgar niti približno ne more meriti z voščenko, kaj še le v velikosti in lepoti? — Kar sramotno je že skoraj, da se na Dolenjskem tako malo strži za izborno sadje, kakoršno so voščenske.

Tukaj je treba pomoči, je treba kaj drugega ukreniti kar ni ravno težavno. Kak denarni trgovec iz Novega mesta naj bi posnemal gospoda Lenček-a iz Blance, in razglasil naj bi po nemških časnikih, da proda voščenske na debelo, posebno pa v poštnih pošiljativih po 5 kilo. Da, tak mož naj bi sam potoval v letu, kadar voščenske dobro obrodé, z uzori v Gradec, na Dunaj, v Prago, da še celo v Petrograd in Varšavo, ter tam ponudil; in gotovo bi se posrečilo njemu in celi Dolenjski na veliko korist, za tako izborno blago najti stanovitih kupcev. Denarja, podvzetnega duha in dobre volje enega samega moža — ali pa več društvnikov skupaj — je treba, in z našimi voščenkami se vname lahko taka kupčija, kakoršna z rožmarinčki na južnem Tirolskem, mašancarji na Tolminskem, ali pa češnjami in marelcami na Vipavskem. Toda železnice nimamo še na Dolenjskem, bode marsikdo zavrnil. Res je, žali Bog! da je še nimamo, pa za kupčijo z voščenkami ni neobhodno potrebna; kajti, ako se Tolmincem izplača mašancgarje 8 do 9 ur daleč v Gorico voziti, izplačalo se bode gotovo tudi voščenske spravljati 7 do 8 ur daleč v Videm ali Brežce.

Kako bi se dobil potrební denar za dolenjsko železnico.

O tem je letos v deželnem zboru prav dobro govoril poslanec dolenjskih mest, g. prof. Šuklje. Poudarjal je najprvo z nova, kakor že večkrat, potrebo te železne proge, rekoč med drugim: Dolenjska propada vkljub svojemu naravnemu bogatstvu zgolj zaradi tega, ker nikamor ne more s svojimi pridelki, ker je odstranjena od velikega prometa, ker zveze nema s svetovnim trgov!

Vzemite na pr. le jeden dokaz, ki utegne razjasniti tužne razmere Dolenjskih gospodarjev. Zadnjo jesen stržila je dežela Kranjska jako izdatno svoto — govore o pol milijona in več — za jabelka. Blagovolite vprašati, s kolikimi odstotki so bili pri tej kupčiji prizadeti oni dolenjski okraji, ki so oddaljeni od železnic, metliški in črnomaljski okraj, novomeški, trebenjski, ribniški, tedaj ravno oni okraji, kateri so po svoji legi in svojem podnebju posebno pripravljeni za sadjorejo.

Da bi pa potrebno železnico dolenjsko zidala nam država sama, tega se ni nadejati. Država stavi le glavne železnice, naša bi bila pa pokrajinska, manjša železnica. Da se pa take železnice zidajo, k temu država le nekoliko pomaga. Dolenjska železnica bi stala okoli 9 milijonov gold. Kje dobiti ta denar?

Nekoliko naj bi pomagala država, nekoliko dežela, potem pa občine, veleposestniki in kranj-

ska hranilnica. Ker je država podpirala tudi druge železnice enake vrste, zavoljo tega se je nadejati, da Dolenjcem enake podpore ne bo odrekla. Kako naj bi Dolenjska stran sama in potem pa še dežela kranjska pomagala, o tem se je g. poslanec tako izustil:

V interesu poštene stvari, katero zastopam, želel bi, da bi se besede moje iz teh prostorov razlegale po vsem Dolenjskem, ter prijazen odmev našle po zelenih dolinah in vinskih goricah dolenjske solnčnate strani! Po pravici oponašajo nam Dolenjcem, da nismo imoviti, da smo siromaki, berači, da večkrat lakota trka na borne duri dolenjskega kmeta. Kdo bode tajil, kar je gola resnica, — toda ali sledi iz tega, da se dolenjsko ljudstvo v istini ne more z ničemer vdeleževati pri dobavi stavbenega kapitala? Saj ne treba, da bi se doneski izplačevali zgolj v gotovini, tudi z drugimi sredstvi se da podpirati izvršitev takega železniškega podjetja. Nemogočega se ne bode nič zahtevalo od nobenega udeleževalca. Ali da se pri odkupnini zemljišč ne stavijo pretirane, temveč dejanski vrednosti primerne cene, da se kolikor mogoče sveta brez prave vrednosti, pašniki na pr. za nizko ceno, ali celo za stonj podari v železnične namene, to zahteva lastna korist dotičnih udeležencev, in trenutkina izguba splečala se jim bode obilno po dvigajočem se zemljiščnem dohodku.

S takimi podporami udeleži se tudi lahko najsiromašnejša občina pri uživotvorjenji dolenjske železnice. Isto tako pri dobavi stavbenega materiala, lesa, kamenja itd. Tukaj ima tudi siromak prelepo priliko, s svojimi skromnimi silami delati na blagor sedanjega rodú in poznih potomcev. Le mimogrede bodi omenjeno, da bi morda kazalo v stvarnem interesu, osnovati okrajne odbore po vseh sodnijskih okrajih, katere bode bodoča železnica rezala in takim odborom izročiti nalogo, da v neki red spravijo podpore raznih udeleževalcev, da tako rekoč osnujejo javno požrtvovalnost.

In sedaj zadnji in glavni udeleženelec na Kranjskem, — dežela sama. Da bode tudi ona morala in sicer z izdatno denarno podporo udeležiti se dobave stavbene glavnice, o tem pač nobene dvojbe ne more biti mej nami. Meni se načelo deželne podpore za tako podjetje vidi tako jasno, tako nedotakljivo, da v svojem predlogu tega načela niti izrecno poudarjal nesem. Deželni zbori drugih dežel podali so nam zlasti tekom zadnjih let prelepe vzglede. Štajerski deželni zbor na pr. je le v vlanskim zasedanji za podporo lokalnih železnic potrosil velikansko svoto 1.030.000 gld. Udeležil se je pri dobavi kapitala za progo Konjice-Poljčane (skupna potrebščina 600.000 gld.) z doneskom 80.000, tedaj s 13 $\frac{1}{3}$ %. Za progo

Fürstenfeld-Hartberg in Gleidorf-Weitz dovolil je 200.000, oziroma 100.000 gld., tedaj $\frac{1}{6}$ celega zneska. Najbolj radodarnega pa se je skazal pri lokalni železnici, katera bode vezala Rogatec z južno železnico, tu je od skupnega zneska potrebsčin 1.200.000 gld. na račun deželnega zaklada prevzel 400.000 gld. tedaj 33% cele stavbene glavnice, in vendar niti primere ni mej znamenitostjo teh prog in mej življenskim interesom, s katerim dežela naša pričakuje rešitve vprašanja dolenjske železnice. In mi sami smo tekom zadnjega zasedanja sklenili nekaj, kar vsaj v načelu daje pravico za deželno podporo za dolenjsko črto. V zadnjem zasedanji dovolili smo namreč za lokalno železnico Kamniško deželni donesek 50.000 gld. dinarjev, t. j. v primeri s proračunjeno potrebsčino 771.000 gld. 6 $\frac{1}{2}$ %, če se držimo tega, gotovo ne pretiranega razmerja, potem bi za dolenjsko železnico morali brez pomisleka že danes dovoliti 616.000 gld. doneska, ne glede na to, da tudi tukaj ni nobene primere mej važnostjo Kamniške in dolenjske proge.

Dostavek vredništva: Vse lepo in resnično; ali kolikor mi poznamo kmetske ljudi — vendar jako težavno. Treba bode pač izobraženim ljudem podučevati, prigovarjati, prepričevati — kar srčno želimo. Priprosti ljudje so navadno kratkovidni: želé le dobička kar na roki; zato skušajo svet kolikor mogoče drago prodati. Da je to napačno, spoznamo, da bi bilo drugače, želimo; — torej je treba le neumornega truda.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Naš deželni zbor jako pridno dela v korist svojih volilcev — po celem deželi. Ne moremo naštevati vseh različnih reči, ki so se obravnavale, pač pa ne smemo zamolčati, kar je za nas Dolenjce pomenljivo in važno. — Gospodje poslanci so se kaj toplo potegnili za našo vinorejo, ktereji preti tolika nevarnost po trtnjej uši — tem malim mrčesu, ktereja celo videti ne moremo s prostim očesom. Posebno goreče je priporočal naš vrli poslanec g. Pfajfer, naj se vendar kaj stori za nas. Sklenilo se je: da naj 1. deželni odbor dobi od slavne vlade ameriških trt, ali pa podpore, da se po potrebi brž nakupijo. 2. Da se naj na Dolenjskem napravijo ameriške trtnice po več krajih, da se bodo dajale iz njih ljudem trte ali proti plačilu ali pa brezplačno vbogim. 3. Da se v vinarski šoli v Grmu napravijo precej trtnice, iz kterih se bodo dajale uže cepljene trte ubogim brezplačno, drugim proti plačilu. — Cestnemu odboru v Krškem se je dovolila za cesto od Krškega do Broda podpora 600 gld., cestnemu odboru v Ribnici pa za okrajne ceste v Loškem

Potoku podpora 500 glđ. Deželnemu odboru se je naročilo, da naj da preiskati požiralnike okrog Ribnice in Velikih Lašič ter napraviti po zvedenem inženirju načrte, kako bi se odpravile tamo pogostne povodni.

Na **Koroškem** gre Slovencem jako slabo. Vradniške službe — vsaj više — dobivajo navadno taki, ki ne znajo slovenski. — Žganje je tudi Koroščem kuga, menda še huja kakor nam. Zatirati skušajo preobilo pitje tega spačka z davkom — pa jim malo koristi. V deželnem zboru je predlagal neki poslanec, naj bi se ta davek obrnil v to, da se kmetom zmanjša zemljiščen davek; ali njegov pameten predlog za sedaj ni dobil večine.

22. tega meseca se bodo sklenili vsi deželni zbori, da potem državni zbor zopet prične svoja posvetovanja.

Avstrijski in **ogrski** ministri so se posvetovali, kako bi se obnovila pogodba z Ogrsko, kar se zgodi vsacih 10 let, pa je bilo baje brez vspeha. Naš minister **Dunajevski** zahteva večo voznino na tuji petrolej, da bi tako povišal ceno domačemu, ki se dobiva v **Galiciji** — ali Madjarji pa o tem ne marajo nič slišati.

Hrvatje so baje sklenili na nekej pusti blizu **Mitrovice** napraviti kazensko naselbino, da bodo jetniki obdelovali zemljo. Pač bi si kaj bolj pametnega ne bili mogli izmisliti.

Med **Avstrijo** in **Rusijo** se je sklenila pogodba, da se bodo odganjale osebe, ki prihajajo iz Rusije v Avstrijo ali narobe, pa nimajo premoženja, potnih listov ali pa so navadni vlačugarji.

Kaj je novega po širokem svetu?

Bulgarija, ta šmentana Bulgarija, dela še vedno preglavico državam. Njeni odposlanci so obiskali skorej vse Evropske dvore, da bi kje dobili pomoči zoper Ruse — ali iskali so zastonj. Nekteri so jim sicer dali lepe besede, a sploh pa jim svetovali, naj se pobotajo z Rusi. To jim je kislo jabelko — pravijo, da bi bili radi popolnoma neodvisni, da kar ne marajo za kneza onega **Mingrelca**, kterege jim svetujejo Rusi — ali slednjič se bodo morali vendar udati. Rus je mogočen — a Bulgar je slab.

Francozom ne gre nič kaj po volji, manjka jim edinosti, zato si vedno menjavajo ministre.

Bode li **vojska** ali se bo ohranil **mir**? S tem vprašanjem se ljudje jako bavijo, nekteri pravijo da, drugi ne! Kdo ima prav, ve pa le eden. Gotovo je, da je netila povsod dovolj, treba je le kake iskrice in vname se vojska po celej Evropi. V **orožju** tiči vse. **Rusi** se oborožujejo na vse kriplje. **Nemci** delajo ravno tako. V **pruskem** državnem zboru sta Bismark in pa vojni minister kar naravnost zahtevala, naj se dovoli da se po-

množi vojska, češ, da se bode le tedaj ohranil mir, ako je Nemčija močna.

Gospodarske stvari.

Poduk našemu kmetu.

****** Kaj ima kmetovalec najpoprej storiti, ko mu živinče zboli? Domača živina časih nagloma in jako nevarno zboli. V naglici ni mogoče po živinozdravniku, ko bi ravno v občini stanoval. Zatorej je prisiljen, da posestnik sam pomaga, kolikor zna in more. V to svrho stori najbolje, da pogleda, kaj da je zbolelemu živinčetu prav za prav, kje ga boli, ali je zunaj ranjeno ali ga muči znotranja bolezen.

Če je spoznal vzrok bolezni in se dá odstraniti, naj stori takoj, na pr., skalico naj potegne iz rane ven, če se je žival oskalila. Vselej pa to ni mogoče, akoravno je vzrok znan, na pr. če je povžita bujna detelja živinče napihnola. V takih slučajih se mora slabim posledkom in učinkom storjene nesreče kolikor mogoče v okom priti, da se vse vendar na hujše ne sprevrne.

Prvo vodilo tukaj je: privoščiti živinčetu zbolelemu miru; ne smemo ga torej dalje vpregati. Nastlati se mu mora mogoče debelo in mehko in čez truplo vreči odejo. Če je videti, da žival še rada žre, naj se jej ne dá parkrat čisto nič ali zelo malo, nikoli pa, kolikor bi žreti hotela. Malo stradanja časih samo pomaga. Piti pa se naj živinčetu večkrat ponudi, najbolje studene vode. Skrbeti je tudi za čist, zdrav zrak v hlevu, pregorko ne sme biti v njem. Kedar sumimo, da je žival okužena, treba jo takoj od drugih živinčet prezapreti. Sploh pa se ravna po kakšnosti bolezni, katera se je živali lotila.

Odsvetujemo pa rabiti sredstva, s katerimi žival samo mučimo, pa jej nič ne pomagamo, pogosto še prav škodujemo. Čudno le je, da se jih ljudje tako pogosto poslužujejo, na priliko, če konju, ki jesti neče, kraste na nebu z žarečim železom žgejo, ali če se ga loti kolika, mu žganjice ali celó trpentinovca po hrbti razlijejo in užgejo, ali pri dozdevnem zadržavanji scavnice kobili v sramnico popra naspo, konjem, če jih očesa bolijo, tretjo trepavnico porežejo. To je golo mučenje živinčet.

Posebno svariti moramo proti vlivanju tekočinastih zdravil živali zboleli skoz nos in gobec. Mnogo živinčet je vsled tega uže poginilo, ki bi bila brez neumnega vlivanja dobro okrevala. To se godi rado konjem, zlasti če se jim po tem takem nerazkrojljivih tvarin zaleti v sapnik in pljuča; smrtonosna pljučna vnetica je gotovi učinek takega nespametnega ravnanja.

Marsikateri posestnik, ki ne vé, zakaj mu je žival zbolela, rabi vsakojakih zdravil rekoč: če

ne pomaga, pa tudi ne škoduje. To je zelo kriva misel, pogosto še pa zelo neumna; na primer: večkrat je zelo malo puščanje na žili smrt povzročilo, zatorej je povprek bolj zboleli živali nobenega zdravila dati, kakor pa nevednemu mazaču dovoliti, da dela, kar hoče. Iz „Kmetov.“

Piše se nam:

Iz Novega mesta. — Gospod vodja tukajšnje vinarske in sadjarske šole je imel res, ali bolj prav, je hotel imeti poduk v tukajšnjem „Narodnem domu“, kakor je bilo naznanjeno. Pričakovali smo pač, da bodo prihiteli pametni možje poslušat od vseh krajev — ali če ne od daleč vsaj Novomeščanje, vsaj se je poprej toliko govorilo, naj se vendar napravi tak poduk. Kaj hvaležni smo bili gospodu, ko je obljubil podučevati — ali kakovo mu je bilo plačilo?

Prišli so celi trije možje — pameten kmet celo iz Trebnjega! — ali izmed naših meščanov — ni bilo nikogar, da si se mnogi tudi v obilnej meri pečajo z vinom v kleti. Res žalostno, zlasti pa razžaljivo za požrtvovalnega gospoda! Vendar upamo, da blagi gospod tega ne bode zameril; kajti trdno smo prepričani, da se to ni zgodilo iz kakove hudobne volje, niti iz ošabnosti, češ, da tacega poduka ni treba, češ, da uže sami vse dobro vedó; — marveč bil je bolj pripetljaj — nepazljivost — ker je bila reč premalo razglašena. Bila je le nekakova opomba med zadnjimi noticami v „Novicah“ ki se je kaj lahko prezrla.

Mi bi se drznili prav odkritosrčno prositi, naj veleučeni gospod blagovoli vkljub prvemu nevapehu še podučevati. Ali ob enem pa izrečemo tudi željo, naj se naznani natančno, povabilo razpošlje, ali bolj prav naj se čč. gg. župniki naprosijo, da po bližnji okolici ljudem naznanijo, v čem in kedaj se bode podučevalo — in mislimo, da se nikakor ne motimo, ako trdimo: trud ne bode zastonj. Prav posebno bodo pa pokazali Novomeščanje, ki se pečajo z vinom, da jim je mar pravi napredek.

Iz Lahovič pri Cerkljah. — Veselo novo leto 1887, vošim vsem bralcem „Dol. Novic!“ Srečno ga preživite in dobrega storite veliko za ta, še več pa za oni svet! Vam „Novice“ pa še več naročnikov! Bog nam daj vsem več let v miru in milosti živeti, po smrti pa nebeško krono! — Ljudje letos ne trpe toliko mraza; prvi sneg je odlezel, in zdaj je nekaj družega padlo. Živina ima srednjo ceno, klaja se letos bolj varuje, da je pomladi ne bo manjkalo; stelja se je lahko dobila, ker je bilo lepo in gorko vreme. Prešiči imajo srednjo ceno,

piča se je tudi dobro obnesla. Žito velja malo, kar za kmetovalca ni dobro, pač pa za kupovalca. Sitno je le, da moramo mi tržanom drago plačevati; sreče nimamo! Žito ceno, kruh majhen! reči bi se moralo: „žito ceno, tudi kruh ceneji“, pa kakor bi bila pšenica po 3 gld., ravno tak je, ko je vendar le po 2 gld. in 5 kr.! Božja pomoč!

Iz Dolenjevasi pri Ribnici. — Nekaj časa se v naši vasi in po celem okolici ljudje družega ne pogovarjajo, kakor o copernicah. Obdolžene ste namreč dve ženski, da ste copernice, mati in hči. V starih časih so ljudje kako staro grdo baburo za copernico razglasili, a sedaj je pa tudi ena lepa mlada dekle obdolžena. Seveda sedaj je ljudstvo bolj izobraženo, mora tudi kaka izjema biti. — Kako se je ta neumna tožba stekla, glej zadej med domačimi reči.

Iz Kostanjevice se nam sporoča. Proti koncu zadnjega leta se je zgodila tukaj jako žalostna reč, ki kaže, kako kruti so nekteri ljudje. Dva lovska varuha gosp. Gača sta šla v goro nad Kostanjevico. Srečeta ju dva brata, ki neseta vsak svojega zajca. Začne se prepir, ker zasadena nočeta oddati ubitih živali in orožja. Varuh K., iz Malnic doma, zgrabi svoj veliki lovski nož ter odseka roko enemu iz med onih bratov, bivšemu svojemu prijatelju in sodrugu pri prepovedanem lovu. Ljudem se krutež gnjusi tako, da se mu kar izogibljejo.

Domače vesti.

(Za vinorejsko šolo v Grmu) je deželni zbor dovolil potrebne vsote za popravljanja poslopja, za nakup vinograda, gospodarskega orodja in živine.

(Deželno podpora) v znesku 300 gld. za premiranje lepe govedi v letu 1887. dovolil je deželni zbor na prošnjo sl. odbora c. kr. kmetijske družbe. Glavni odbor porabil bode to podpora za okrajno živinsko razstavo v Bohinju in pa ob priliki pokrajinske živinske razstave v Metliki. Za zadnjo razstavo prosil je glavni odbor izdatne podpore pri c. kr. kmetijskem ministerstvu. Naj bi se takrat v Metliki priredila tudi razstava kmetijska, kakoršna je bila že v Krškem in Novem mestu.

(Katoliška družba) rokodelskih pomočnikov si dobiva vedno več blazih dobrotnikov, ki jo podpirajo z velikodušnimi darovi. Bog jim plati stoterno! Rokodelski pomočniki bodo pa brez dvoma kazali s svojo vrlostjo, da so bili mili darovi dobro obrnjeni. — Darovali so: Gospica Ivana Zakotnik 5 gold., gospod Anton Žlogar, mestni kaplan, 2 gld. 50 kr., g. Josip Marn, profesor, 5 gld., gospod Avg. Ščinkovec,

kaplan (zopet) 1 gld., neimenovan 10 gld., g. Anton Kušljan, podobar, 2 gld., g. Anton Smidovnik, kaplan, 12 gld. Dr. J. Marinko.

(† Umrlo) je 11. t. m. Marija Oblak, gospa tu obče znanega trgovca in posestnika v Smihelu pri Novem mestu. Naj v miru počiva!

(Pretečeno leto je umrlo) v Novem mestu 63 oseb, od teh 30 moškega, 33 ženskega spola. Poročenih bilo je 13 parov. Rodilo pa se je 46 otrok, in sicer 22 dečkov 24 deklic.

(H krstu) je nesla pred nekaj dnevi obšinska babica na Prevostih — fare Brske — novorojenega dečka. Ker je bilo mrzlo, tiščala je dobro zavitega otroka k sebi, a ko pride v cerkev, in bi se bil imel pričeti cerkveni obred, bil je otrok mrtev. Zdravniško preiskavanje je pokazalo, da se je novorojenec zadušil, in babica se bo imela pred sodnijo zagovarjati.

(Odbor metliške podružnice c. kr. kmetijske družbe) imel je sejo dne 14. decembra popoldne v Metliki. Zborovanja pod predsedstvom gosp. podružničnega predsednika župnika Schweigerja udeležili so se odborniki gg.: dekan Aleš iz Semiča, notar Štajer in posestnik Navratil, oba iz Metlike. Razun imenovanih odbornikov udeležili so se seje mnogi drugi udje in pa gosti sosednje Hrvatske. Navzoč je bil tudi tajnik c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani g. Pirc. Izmed sklepov jako živahne razprave nam je omenjati, da je podružnica sklenila prirediti prvo nedeljo po sv. Jerneju veliko tombolo pri Treh farah v korist podružnici, drugi dan pa s pomočjo državne in deželne podpore govejo razstave v Metliki. To poročilo o metliški podružnici naj bode v spodbudo drugim dolenskim podružnicam, posebno leskovski.

(Pošta iz Krškega v Novomestu) ne bode menda v bodoče več dvakrat na dan vozila. Škoda! Naj bi pa šla vožnja čez Rako in Belo cerkev v Novomestu.

(Posojilnica) v Krškem ima občni zbor v nedeljo, 23. t. m. v šolskem poslopju. Obravnavalo se bo: 1. račun za leto 1886.; o izstopu 4 udov; 3. volitev načelnikov; 4. volitev preglednikov; 5. predlogi. Vsi društveniki so povabljeni. Začetek ob 10. uri dopoldne.

(V Kostanjevici) so osnovali strelske večere in snujejo tudi bralno društvo.

(Prostovoljna požarna bramba v Mokronogu) priredi na praznik 2. februarja 1887. l. v prostorih gostilnice g. Jan. Šašelja v društveno korist tombolo z plesnim venčekom.

(V bralnem društvu Krškem) so zdaj prav vrli odborniki, namreč gg. dr. Mencinger, (predsednik), Klein, (podpredsednik in tajnik), Šešek, (blagajnik) in gg. Ferik in Parma, ki bodo skrbeli za obilo berila, za petje in

godbo. Zadnji dan lanskega leta je bila v tem društvu lepa veselica, pri kateri so godci kaj dobro godli, a tudi pevci mično zapeli.

(Iz Ribnice.) Pravda o coprniji je končana. Dečak, ki je trdil, da ga je copernica vodila proti Gotenici, dobil je zaradi obrekovanja 2 meseca zapora, dekleta pa, ki je menda jezna, da se z ono vred, katero je kot copernico proglasila, omožiti ne more, 8 dnij zapora. Obsojeni dečak je pred odhodom v Gotenico 5 frakeljnov žganja izpil.

(Učen mož.) Na zadnjem sejmu v Novem mestu je zgihlal mož za konja za 103 gld. pa je znal tako dobro šteti, da je odšel za „bajsa“ 105 gld. Ponudil mu je nekdo za njegovega 29 gld. ali on ga je dal za 27 gld. Tako se nam pripoveduje. Ako je temu res tako, je bil pač učena glava. To bi bil nov dokaz, kako potrebno je, da se otroci pošiljajo v šolo, ter učé računstvu! Česar se Janezek ni naučil, tega Janez ne zna, ostane vedno resnično.

Razne vesti.

* (Kaj znajo židje!) Abrahamovci so že skoraj vso Galicijo spravili v svojo oblast, kajti nekako tri četrt vsega ondotnega zemljišča je v njih pesti. In tega je zraven židovske prekanjenosti in brezvestnosti kriv — šnops. Kako to? Nekdo, ki pozna razmere po Gališkem, stvar tako-le pojasnuje: Zamazan žid pride v krščansko vas. Nima družega, kot mavho čez ramo in par goldinarjev v žepu. V najem vzame žganjarijo. Lahkomiselni kmet gre pokušat, kako robo toči novi kramar, gré zopet in zopet — židu nosi svoje krajcarje. Denarjev zmanjka, a žid dá žganja tudi za vse drugo, kar ima kaj vrednosti. Kmet prinese nekoliko žita, in dobi zanj šnopsa. Prinese kokoš — tudi ta je židu všeč. Za kokošjo pride na vrsto tele, za teletom krava — vse za šnops! Abrahamov sin svojo „palenko“ le ponuja in ponuja, kmet pa pije in pije — na kredito. Žid tirja — kmet mu zastavi žetev na njivi. Pride jesen, mesto lastnika žanje žid. Čez zimo kmet nima živeža za družino; o, žid rad postreže, vsega mu rad dá, a zastaviti mora njivo. Ubogi kristjan, si že zgubljen! Plačati ne more, žid mu vzame njivo, kmalo na to hišo — in vse posestvo kmetovo pride v židovske roke. A žid je usmiljen, pusti ga na zemljišču — a kmet je sedaj trpin, je židov tlačan: zanj dela, zanj se potí — in strada zraven, vse zvitemu židu v korist! — Tako nekako se povsod godí, kjer se naseli žid: iz berača hebrejca postane lastnik, gospod; iz lastnika kmetovalca pa berač! Gorje našemu slovenskemu dobrosrčnemu ljudstvu, ako se med nje naseli žid v kaj večjem številu. Poskušajo že, in v Ljubljani in drugej po deželi jih je več in več.

* (Roparji) v c. kr. avstrijski armadi so tako izredna prikazen, da je človek skoraj ne more verjeti in vendar se nahajajo. Ravno kar beremo, da se je to hudodelstvo, ki je pri vojaku, ki ima pravico orožje nositi, še tem huje kaznjivo, jako razširilo v 9. huzarskem polku, ki ima v Šopronji svojo posadko. Posamični oddelki tega polka so razdeljeni po vaseh. Ker je vojakom menda preveč časa ostajalo, jeli so si ga s tem kratiti, da so posamične popotnike in

druge napadali, ter jim denar in dragocenosti pobirali. Da taka reč ne ostane prikrita, ume se samo po sebi in tudi huzarji si niso dolgo na ta način dolgega časa preganjali. Zapovedništvo 5. vojnega kora v Budapeštu določilo je hitro sodbo za vsakega huzarja, kteremu bi se dokazalo hudodelstvo ropa. Drug tak žalosten slučaj v vojaškem stanu pojavil se je minulo soboto v Lincu. Pijonir Andrej Schäffer prišel je zvečer med 8. in 10. uro v trafiko Hochstätter, ki je pijonirski vojašnici ravno nasproti. Ker je bila gospa sama notri, jo je pijonir umoril in oropal. Vzel je štiri goldinarje denarja. Ta pride na konopec. Vojak namreč, ki z ropom ali roparskim umorom omadežuje častno cesarsko obleko, se najprvo iz c. kr. vojske izbače — potem pa obesi. Vešali so sicer za vojaka sramotna, ali postavljena so le za sramotna hudodelstva. Če se pa na pr. vojak v svojem stanu proti vojaškim postavam za smrt pregreši, ga pa ne obesijo, temveč ga vstrelé. Toliko je razločka med vojaško smrtno kaznijo in ono navadnega velikega hudodelca, ki je po človeških postavah zgubil pravico do življenja.

Smešnica.

Resnična smešnica, ki se je pripetila nekdaš „švercarju“ tobaka.

* Šel sem na Hrovaško po tobak. Napolnil sem z njim celi meh, v katerem se moka iz mlina nosi. Srečno sem jim ušel na meji in mislil sem, da sem sedaj varen. Ali ni dobro prerano veseliti se. Bilo je po letu in meni vroče, da bi se lahko skuhal. Šel sem počasi po cesti naprej, ali kar mi spak prinese leblajtarja nasproti. Kaj boš zdaj počel, Lovrenc, si mislim? Ne bi bilo dobro, da te vlovi. Ali kam naj bi utekel, kam se bi skril? Ako bi začel bežati, bi na me streljal. Ali Bog pomaga človeku v nadlogi. Domislim se, da imam meh pri sebi. Bom se pa napravil, kakor da bi moko iz mlina nosil, si mislim. Začel sem prav počasi, jako upognjeno iti, kakor da bi nesel nekaj prav težkega.

Leblajtar ni bil več daleč, ker sem zelo počasi šel. Zdajci je pri meni. Pogleda me oistro in me vpraša, kaj nosim v mehu.

„Hm, malo tobaka si nosim, gospod, malo tobaka,“ rečem mu jaz.

„Tobaka? Mrha zlodejavi, kaj lažeš, kaj misliš da sem jaz tvoj osel! Se bodeš-li iz poštenih ljudi norčeval? Jaz ti bodem pokazal, ti potepuh ti,“ zakričal je nad menoj, ves rudeč od jeze in „plesk“, pripeljal mi je tako debelo, da sem precej Benedke videl. Še zdaj mi po uhu zvoní. „To imaš za plačilo, krota,“ zadril se je in odšel jezno po stranski poti. Tako sem z resnico rešil dragi tobaček.

V mesecu decembru v Novomestu vračujoča se pisma:

Friedrich Jazbec, Triest (2) — Jože Stariha, Semič — Janez Gorše — Apolonija Jerman — Lenko Rogel, Neudég — Jože Hrovatič, N. Gradiška — Dako Reba, Zagreb — Franz Hrovat, Zagreb — Lina Vodopivec, St. Wolfgang — Franziska Weiss, Karlovce — Franz Jamnik, Laibach — Al. Lolbar, Jaska.

Žitna cena v Novem mestu 10. januarja 1887.

Domače pšenice mernik 2 gld. 30 kr., Debelace (koruze) 1 gld. 40 kr., Soršice 1 gld. 90 kr., Rži 1 gld. 60 kr., Ječmena 1 gld. 50 kr., Ajde 1 gld. 20 kr., Ovs 80 kr., Krompirja 1 gld.

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

Loterijske srečke.

Trst	31. decembra	7	21	56	31	10
Gradec	8. januarja	52	89	6	78	50

Naznanilo.

Posojilnica v Črnomlju, registrovana zadruga z neomejeno zavezo ima 30. januarja t. l. ob 3. uri popoldne v sobi posojilnice svoj redni občni zbor z naslednim dnevnim redom:

1. Poročilo ravnatelja o delovanju posojilnice.
2. Poročilo o računu za 1886 in sklepi o razdelitvi čistega dobička.
3. Volitev načelstva, računskega pregledovalca in njegovega namestnika.
4. Prememba pravil.

Vse društvenike k udeležitvi vljudno vabi

Načelstvo.

Črnomelj, dné 11. januarja 1887.

[6]

Zahvala.

Prečastiti gospod dekan Anton Aleš je blagovolil tukajšnji šolske bukvarni 48 knjig podariti. Podpisani se tedaj za zdajno darilo tu javno zahvaljuje.

Šolsko vodstvo v Semiču, dná 10. jan. 1887.

Matija Bartel.

✠ Mladi mizarski pomagač ali pa učenec ✠

14 do 16 let star se sprejme pri

Josef Pečauer-ju,

mizarju v Črnomlju.

[7]

Najstareje ljudsko zdravilo je

„C. kr. konc. cvet za ude“

obče znano z imenom

Klosterneuburger

Giftfluid,

preiskano v kemičnem laboratoriju za zdravstveno policijske preiskave, ter je prodaja zavarovana po c. kr. koncesiji, in po protokolirani tvrdki.

Isti je po svoji pravilni in skrbni sestavi in napravi, kakor tudi po svojem izvrstnem vspehu najbolj priljubljeno in razširjeno zdravilo. Ta cvet je edini in nedosegljiv lek zoper protin in revmatizem, slabost mišic in čutnic, pri bodljajih, pri bolečinah v križi in ledji, pri zobobolu, trganji v ušesih, krču, posebno v nogah, pri bolečinah v črevih, pri spahnjehnih udih, pri prenapeti hoji ali jahanji. Rabi se uspešno, ker imajo deli, iz katerih obstoji, izvrstno zdravilno moč. Torej je pomoč hitra in gotova tudi v najbolj trdovratnih slučajih.

Cena male flašice 50 kr., velike flašice 1 gld.

Razpošilja

lekar A. Hofmann v Klosterneuburgu.

Za poštnino 15 krajcarjev več.

[1—2]

Pravo se dobiva to zdravilo le pri sledečih gg. lekarjih: V Ljubljani: J. Swoboda. V Novem mestu: Frid. Halka. V Gorici: G. Christoflett. V Gradcu: A. Nedwed. V Celovcu: P. Birnbacher. V Belain: Frid. Scholz.

== Hiša na prodaj. ==

V Bučki pri Raki je poleg ceste ležeča hiša z vsim gospodarskim poslopjem in zemljiščem na prodaj.

[3—2]

Novomesto. — Natisnil J. Krajec